

10. Kollątaj H. *Listy Anonima i Prawo polityczne narodu polskiego* / H. Kollątaj. – Warszawa, wyd. B. Leśnodorski i H. Wereszycka, 1954. – Т. 2. – 527 s.
11. Kot S. *Historia wychowania: w 2 t.* / S. Kot. W-wa : Wyd. Zak, 1996. – Т. 1. – 406 s.
12. Marycjusz S. *O szkołach czyli akademiach* / S. Marycjusz. – Kraków, 1925. – 305 s.
13. Modrzewski A. *O poprawie Rzeczypospolitej* / A. Modrzewski. – W-wa, Państwowy Instytut Wydawniczy, 1953. – 155 s.
14. *Pedagogika: Podręcznik akademicki* / pod red. M. Godlewskiego, S. Krawcewicza, T. Wujka. – W-wa : PWN, 1977. – 693 s.
15. Piramowicz G. *Powinności nauczyciela miaiowicie zas w szkołach parafiahnych i sposoby ich dopelnienia* / G. Piramowicz. – W-wa : E.Wende i S-ka, 1919. – 252 s.
16. Sondel J. *Kariera uniwersytetska jako sposob awansu społecznego w dawnej Polsce* / J. Sondel // *Krakowskie studia z historii państwa i prawa*. – Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2010. – Т. 3. – S. 209-221.
17. Suchodolski B. *Komisja Edukacji Naiodowej* / B. Suchodolski. – W-wa : Wiedza Powsz., 1972. – 262 s.
18. Topolski E. *Polska nowozytna (1501-1795)* / J. Topolski. – W-wa : PWN, 1985. – S. 254-416.

В статье проанализированы особенности развития польского образования в период процветания Польско-Литовского княжества в контексте изучения проблемы социально-образовательного неравенства; раскрыты формы и масштабы проявления социального неравенства в сфере образования в Польском государстве данного периода; выявлены общие и специфические черты решения проблемы образовательного неравенства в Польше и странах Западной Европы; акцентировано внимание на анализе деятельности Народной Эдукационной комиссии в вопросе развития народного образования.

Ключевые слова: образовательно-социальное неравенство, образование, гуманизм, просветительская деятельность, народное образование.

The article deals with the peculiarities of Polish schooling in the period of prosperity of the Polish-Lithuanian Principality in the context of studying of problems of the social and educational inequality the form and extent of manifestation of social inequality in education in Poland of the period named above have been revealed; the common and specific features of solving the problem of educational inequality in Poland and Western Europe have been identified; the attention has been stressed on the analysis of People's Educational Commission f on the issue of the development of the public education.

Key words: educational and social inequality, education, humanism, educational activities, public education.

УДК 378.147

Шумейко Наталя Вікторівна,

викладач,

Київський національний лінгвістичний університет

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ІНШОМОВНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ НА ЗЕМЛЯХ СЛОВАЧЧИНИ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

У статті розглядається становлення та розвиток системи іншомовної підготовки фахівців гуманітарного профілю у системі вищої освіти на території сучасної Словаччини. Проаналізована освітня діяльність видатних викладачів та їх вплив на формування вищої гуманітарної освіти. Зосереджено увагу на пріоритетах, які спрямовані на вдосконалення організаційної структури і якості іншомовної підготовки фахівців гуманітарного профілю. Здійснено ретроспективний огляд іншомовної університетської підготовки на території країни на початковому етапі.

Ключові слова: Словаччина, іншомовна підготовка, фахівці гуманітарного профілю, історична ретроспектива.

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси, що впливають на розвиток системи вищої освіти в межах європейського простору, зумовлюють необхідність вивчення досвіду інших країн з метою доцільного використання в Україні. «У контексті інтеграції та глобалізації актуальності набуває дослідження історичних віх та розвитку освітньої галузі Європейського Союзу (ЄС), зокрема країн Східної Європи» [1]. На нашу думку, вивчення досвіду формування системи іншомовної університетської підготовки фахівців гуманітарного профілю в Словаччині, «що як і Україна пройшла нелегкий шлях становлення» [1], сприятиме поглибленню знань про розвиток європейської освіти в цілому та про шлях Словацької Республіки зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Розвиток вищої освіти досліджується українськими науковцями (Н. Абашкіна (Німеччина), Н. Бідюк (США), О. Кучай (Польща), Т. Десятов, Л. Пуховська (Західна Європа), Н. Пазюра (східно-азійські країни), Г.Товканець (Словаччина та Чехія)), які розглядають університетський рівень навчання в контексті європейських та світових освітніх реалій.

У Словаччині науковці вивчають значущі аспекти розвитку системи освіти. Окремі питання становлення і розвитку системи вищої освіти в Словацькій Республіці представлені у вигляді публікацій Б. Косової, Ш. Порубського, М. Радека, Я.Захарової. Важливі проблеми іншомовної підготовки розглядали Х. Балінтова, Г. Лойова, Є. Рейд. Факти

історичної ланки та важливі аспекти іншомовної освіти вивчали Є. Тандліхова, З. Гадушова, Я. Хартанська.

Проведений аналіз наукових досліджень українських та словацьких науковців дозволяє стверджувати, що історичний аспект питання іншомовної підготовки фахівців гуманітарного профілю на землях Словаччини ще не є надбанням фахової літератури в Україні. У зв'язку з цим представляється доцільним проаналізувати розвиток системи навчання з зазначеної тематики.

Мета статті (постановка завдання). У статті поставлено за мету окреслити розвиток системи іншомовної університетської підготовки фахівців гуманітарного профілю на землях Словаччини в історичній ретроспективі.

Результати дослідження. Система іншомовної університетської підготовки майбутніх фахівців гуманітарного профілю на землях Словаччини є взірцем розвитку вищої освіти країни Європейського Союзу, особливості розвою якої схарактеризуємо як такі, що не мають аналогів у сучасному глобалізованому світі, оскільки впродовж ХХ століття на землях сучасної Словаччини існували «різні адміністративно-територіальні утворення» [2].

Наприклад, з 1900 по 1918 р.р. чеські та словацькі землі були у складі Австро-Угорщини [2]. Ще за часів Австро-Угорської імперії іншомовна освіта на землях Словаччини мала певні відзнаки. Як-от, переважна більшість людей, які проживали в той час на території сучасних словацьких земель, опанували угорську та німецьку мови, а знання французької та латині вважалось престижним для науковців [3]. З огляду на винятковість подій історичної ланки, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на деяких аспектах розвитку вищої освіти в країні, зосередивши увагу на системі іншомовної підготовки фахівців гуманітарного профілю.

Розглянемо, наприклад, упорядкованість системи іншомовної підготовки студентської молоді в Університеті Коменського в Братиславі. Царина іншомовного навчання в цьому альма-матері удосконалюється вже понад вісімдесят років та тісно пов'язана з історичними подіями на терені сучасної Словаччини. Так, у 1918 році Національний комітет в Празі сповістив про створення самостійної Чехословацької Республіки [1]. Відкриваючи двері цієї історичної фази, звернемось до деяких наукових узагальнень словацьких вчених. Зокрема, Я. Захарова відмічає, що університет, всесвітньо відомий як Університет Коменського в Братиславі, офіційно отримав таку назву 11 листопада 1919 року. У 1919/1920 навчальному році у цьому вищому навчальному закладі був лише один лікарський факультет, а у 1921/1922 – три: факультет права, лікарський та філософський [5]. Проте, Є. Тандліхова, опрацювавши архівні матеріали, з'ясувала, що кафедра англійської мови та американських досліджень розпочала роботу однією з перших в Університеті Коменського в складі «*the Faculty of Arts*» в 1919 році. Навчання студентів розпочалось у 1920/1921 навчальному році. Втім, досвідчених викладачів англійської мови та професорів на території сучасних словацьких земель вкрай не вистачало. Саме тому, в

1924 році в університет запросили чеського професора Йозефа Баундіша (Josef Baundiš; 1833-1933). Крім того, з 1927 року чеський науковий діяч на ниві гуманітарних наук доктор Франтішек Калда (Dr. František Kalda; 1884-1969) проводив на факультеті лекційні та семінарські заняття з германських мов, а з 1928 по 1949 рр. – очолював методичне об'єднання викладачів (в оригіналі англійською: Chair of the Seminar) [4].

Слід зазначити, що розвиток системи іншомовної підготовки фахівців гуманітарного профілю у системі вищої освіти на землях сучасної Словаччини пов'язаний з ім'ям доктора Отакара Вочадло (Dr. Otakar Vočadlo; 1895-1974), адже він вніс вагомий вклад у розвиток системи іншомовної підготовки студентської молоді. Професійний досвід науковця включає викладання гуманітарних дисциплін у Карловому Університеті в Празі (Charles University in Prague), роботу в Університеті Коменського з 1933 по 1938 роки, дослідження сучасної англійської та американської літератури [4].

Розвиток системи іншомовної підготовки на землях Словаччини відбувався на підмостках політичної сцени. Як-от, у 1938 – 1939 роках на території Словаччини відбувались політичні зміни. Історичні події позначилися на діяльності деяких викладачів Університету Коменського. Наприклад, доктор Отакар Вочадло припинив свою викладацьку практику. А от, скажімо, Франтішек Калда (Dr. František Kalda) та Леонард Полчик (Leonard Polčík; 1900-1966) продовжували працювати. Їх роль в розвитку системи іншомовної підготовки студентів є значущою. Зробимо акцент на тому, що з 1945 по 1968 університет обарвлювала відома наукова постать – професор Ян Шімко (Prof. Ján Šimko). Він читав лекції з гуманітарних дисциплін: лінгвістики, староанглійської мови та літератури. Науковець також писав статті, присвячені дослідженню системи іншомовної університетської підготовки. Наукові розвідки професора тісно пов'язані з літературним спадком В. Шекспіра, а саме з перекладом шекспірівських творів на словацьку мову. Проте, обшар наукових інтересів дослідника цим не обмежувався. Професор читав статті у чеських, англійських, німецьких, угорських, польських та японських професійних лінгвістичних журналах. Навіть переїзд Яна Шімко до США у 1968 році не зменшує значення його діяльності для розвитку системи іншомовної підготовки фахівців гуманітарного профілю, оскільки і в Америці дослідник популяризує наукові узагальнення щодо іншомовної університетської підготовки у словацькому краї [4].

Педагогічний погляд на особливості розвою системи університетської іншомовної підготовки гуманітаріїв на території сучасної Словаччини привертає смуга звершень після Другої Світової війни. Вагомий вклад у вдосконалення системи іншомовної підготовки у цей історичний період вніс професор Доналд Брандер (Prof. Donald Brander). Зауважимо, що професійний вклад Доналда Брандера у розвиток системи іншомовної підготовки в Університеті Коменського є вагомим. З 1946 по 1949 професор працював в університеті, за його ініціативи близько

тридцяти років, впродовж XX століття, Британська Рада сприяла добору викладачів до Університету Коменського для проведення лекційних та семінарських занять з англійської мови [4].

Реалії розвитку системи іншомовної підготовки на словацькому терені доповняють події п'ятдесятих років XX століття. Освітня діяльність професора Лева Соудека (Lev Soudek) в Університеті Коменського у 1955 році сприяла вдосконаленню іншомовної підготовки студентів. Згодом, він інтегрував свої професійні старання з доктором Євою Шумечковою (Dr. Eva Šumečková). Дослідники опанували науку разом в Університеті ім. Масаріка та, ймовірно, визначальним науковим джерелом вважали іншомовну підготовку гуманітарної площини. Отож, науковими вподобаннями професора Лева Соудека була лінгвістика та англійська фонетика. Статті та книги автор присвячував цій тематиці. Впевнені, що для студентів Університету Коменського значущою є його робота «Структура нестандартних мовних одиниць у британському та американському варіантах англійської мови» («Structure of Substandard Words in British and American English»; 1967). У 1969 році науковець іммігрував до США [4]. Його професійний однодумець – Сва Шумечкова – продовжувала займатись британською літературою. Її лекційні та семінарські заняття сприяли розвитку системи іншомовної університетської підготовки в одному з провідних вищих навчальних закладів Словаччини. Студенти пишались трудами свого викладача. Вони читали рекомендовану автентичну літературу, хоча книжки на мові оригіналу в той час не було загальнодоступними. Деякі учні Єви Шумечкової професійно займались англійською лінгвістикою і літературою навіть після закінчення Університету Коменського. Та згодом, щонайліпші з них приєднались до викладацького складу закладу вищої освіти, в якому навчались [4].

Важливі аспекти розвитку системи іншомовної фахової підготовки фахівців гуманітарного профілю пов'язані з науковими досягненнями 60-х та початку 70-років XX століття. Передусім, відмітимо, що навчальні програми з літератури були збагачені творами американської літературної спадщини. І це, поза всяким сумнівом, сприяло вдосконаленню змісту іншомовної підготовки спеціалістів. Скажімо, словацький науковець Зора Студена (PhDr. Zora Studená) сконцентрувала увагу на американській літературі та теорії літератури. Згодом, нею, у співавторстві з професорами Йозефом Олексою (Professor Jozef Olexa) та Штефаном Баштіном (PhDr. Štefan Baštín), була написана монографія «Історія англійської та американської літератури» («Dejiny anglickej a americkej literatúry»; 1993). Книга заповнює «білі плями» в історії англійської літератури, призначена передусім для студентів-гуманітаріїв вищих навчальних закладів, а також для всіх, хто цікавиться літературою. Розвій іншомовної університетської підготовки майбутніх фахівців-гуманітаріїв збагатили дослідження американської літератури, зроблені Штефаном Баштіном (PhDr. Štefan

Baštín) та Євою Одзгановою (PhDr. Eva Odzganová) [4].

Іншомовна підготовка майбутніх професіоналів гуманітарної царини у 60-ті роки XX століття істотно покращилась завдяки науковим ініціативам професорів Лева Соудека (Prof. Lev Soudek) та Дж. Шімка (J. Šimko). Зокрема, вони вдосконалили навчальні програми з англійської мови в Університеті Коменського. Крім того, результати наукової роботи Алжбети Кубішової (PhDr. Alžbeta Kubišová) з вивчення приєдників англійської мови доповнили опорну інформацію лекційних занять професора Шімка (Prof. Šimko) зі староанглійської мови (Old English). Спільна наукова праця Алжбети Кубішової з Мартіном Вортубою (PhDr. Martin Vortuba, PhD) та Мірославом Базліком (PhDr. Miroslav Bázlik, PhD) збагатили іншомовну університетську підготовку майбутніх фахівців гуманітарного профілю опрацюваннями з морфології та синтаксису іноземних мов [4].

Вагомий внесок у розвиток системи іншомовної університетської підготовки в Словаччині зробив професор Йозеф Вахек (Prof. Josef Vachek, DrSc), працюючи в Університеті Коменського до початку 80-х років XX століття. Його безцінний досвід, робота зі студентами та аспірантами, вплинули на результати дослідницької діяльності університету. Серед його книг, публікацій та навчальних матеріалів визначне місце посідають: «Листування англійською. Загальне мовознавство» («Selected Writing in English and General Linguistics» 1976), «Мовна школа в Празі» («The Linguistic School of Prague», 1964), «Письмо: загальні питання, проблеми англійської мови» («Written Language. General Problems and Problems of English», 1973) та інші [4].

Слід зауважити, що розвиток системи іншомовної підготовки на території сучасної Словаччини пов'язаний з історичними подіями. Відмітимо, зокрема, що за часів існування Першої Чехословацької Республіки через різні обставини історичної ланки пріоритет надавався вивченню німецької мови. Але наприкінці 1940 року ситуація в іншомовній освіті докорінно змінилась. Цей період в історичній ретроспективі ознаменувався тим, що російська мова вважалась обов'язковою мовою вивчення у більшості закладів освіти [3].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, система іншомовної університетської підготовки майбутніх фахівців гуманітарного профілю на землях сучасної Словацької Республіки почала формуватись з 20-х років XX століття і в своєму розвитку пройшла складний шлях формування та вдосконалення.

Наше стисле опрацювання не вичерпує всіх особливостей становлення та розвитку системи іншомовної підготовки студентів-гуманітаріїв у системі вищої освіти Словаччини. На нашу думку, зміст інноваційних освітніх програм, форми та методи іншомовної підготовки майбутніх фахівців гуманітарного профілю потребують наукового вивчення.

Список використаних джерел

1. Товканець Г.В. Історико-педагогічні аспекти формування вищої економічної школи в Словаччині // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2010. – № 3. – С. 135-140.
2. Товканець Г. В. Розвиток економічної освіти у вищій школі Чехії і Словаччини у XX столітті: Дис. докт. пед. наук: 13.00.01 / Г. В. Товканець., Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України – К., 2014. – 555 с.
3. Gadusová Z., Hartanská J. Teaching English in Slovakia: Past, Present and Future [Electronic resource] /CAUCE, Revista de Filología y su Didáctica, No. 25, 2002. – p. 225-251. – Mode of access: <http://cvc.cervantes.es/literatura/cauce/pdf/cauce25/cauce25_13.pdf>
4. Tandlichová E. Eighty Years of English Studies at the Faculty of Arts // Zborník Filozofickej Faculty Univerzity Komenského. Philologica LX, Bratislava. – 2004. – С. 3-8.
5. Zacharová J. Komparácia vývoja vysokého školstva na Slovensku v XX. a v XXI. storočí [Electronic resource] // Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie; Pedagogika. – 2013. – Т. XXII. – p. 259-277. – Mode of access: <<http://dlibra.bg.ajd.czest.pl:8080/dlibra/doccontent?id=2592>>

В статье рассматривается становление и развитие иноязычной подготовки специалистов гуманитарного профиля в системе высшего образования на территории современной Словакии. Проанализирована образовательная деятельность выдающихся преподавателей и их влияние на формирование гуманитарного образования в высшей школе. Сосредоточено внимание на приоритетах, которые направлены на совершенствование организационной структуры и качества профессиональной иноязычной подготовки студентов-гуманитариев. Осуществлен ретроспективный обзор иноязычной университетской подготовки на территории страны на начальном этапе.

Ключевые слова: Словакия, иноязычная подготовка, специалисты гуманитарного профиля, историческая ретроспектива.

The research of university-level foreign language training of humanities professionals on the territory of Slovakia is considered to be the main topic of the article. The purpose of the article is to characterize the formation and the development of university-level foreign language training of humanities professionals in the Slovak lands in historical perspective. To achieve the established goal we have used the effective research methods, such as: analysis and theoretical generalization. In the context of integration processes, the study of European countries' experience, in particular, of the Slovak Republic, has been actualized. The development of university-level foreign language training of humanities professionals on the territory of Slovakia has been carried out. The initial phase of the development has been described. Having considered university-level foreign language training at Comenius University in Bratislava, Slovakia, and analyzed the peculiarities of this training in the initial stage, it can be argued that the Slovak Republic is committed to providing quality education. The dominant peculiarity of the initial stage is considered to be the invitation of the prominent scholars for cooperation in order to improve the process of university-level foreign language training. The problem of university-level foreign language training of humanities professionals requires a further study, as its separate aspects haven't been considered to a full degree, in particular: search of effective methods and forms of organizing the process of training activity, the improvement of the content and the structure of the curricula, search of the possibilities of implementing the progressive foreign experience, in particular, of the Slovak Republic, concerning the professional university-level foreign language training at higher school. Under such conditions the theme of these specialists' training acquires special attention and needs profound pedagogical research in order to be aware of positive aspects of Slovak experience in sphere of humanities professionals training at the higher education establishments.

Key words: Slovakia, foreign language training, humanities professionals, historical retrospective.